

építészeti átalakulása. Készültek és készülnek felvételek új létesítmények (művelődési ház, könyvtárak, kórházak, iskolák, trolisíjak) átadásáról, kiállításokról, tárlatokról, jelentősebb rendezvényekről (emlékülések, irodalmi és könyvnapok, virágkarnevál, kórusfesztivál, hidi vásár, színházi napok, sportesemények stb.).

A kedvező jelenségek mellett azonban – elsősorban anyagi okok miatt – visszaesések is voltak az intézmény történetében. Nem valósult meg pl. a rádió- és a televízióállomással fejlesztés, személyi leépítésekre is sor került. Emiatt a továbbiakban nem készültek filmfelvételek, 1982-ben megszűnt az intézmény önállósága is, a Stúdió szervezetileg ismét a Városi Könyvtár része lett, s azóta egyik osztályaként működik, az új osztályvezető Vencsellei István fotóművész lett. Kivált a Stúdióból a hanggyűjtemény is. A kép- és hanganyag újbóli egyesítése csupán 1988-ban következett be.

1982-től kezdetét vette a felhalmozott képanyag tudományos feldolgozása, tematikus nyilvántartásba vétele, szakmai körökben is egyre inkább számon tartják.

A dokumentációs osztály gyűjtőmunkájával értékményt végez, a közkecsenek egyik tárháza lett. Tevékenysége során azonban nemcsak megőriz, hanem be is mutat. Sajátos módszereivel, eszközeivel láthatóvá és hallhatóvá teszi napjaink eseményeit. Debrecen legújabb kori történelmét.

Dr. Szűcs Ernő

Szabó József emlékezete

1988. augusztus 10-én, 73 éves korában elhunyt Szabó József, a büki általános iskola nyugalmazott igazgatóhelyettese. Halálával egy kitűnő pedagógus és népművelő, egyszersmind egyik legkiválóbb honismereti kutatónk, egyik legigényesebb, országos rangú néprajzi gyűjtőnk és helytörténeti írónk távozott az élők sorából.

1915. február 27-én született a Répce-völgy legnyugatibb magyar lakosságú falujában, Répcevisen, kisbirtokos parasztszaládban. Az őt testvér közül egyedül ő, a népmesei „legkisebb fiú” tanulhatott tovább az elemi iskola padjaiból kikerülve, s végezhetette el – a csepregi polgári iskola után – a kőszegi tanítóképzőt. A két háború között értelmiségi „túltermeléssel” küszködő csonkaországban két esztendeig Szabó József is állás nélkül maradt. Végül, egyéves Győr megyei helyettes tanítószolg után, 1937-ben a büki katolikus elemi népiskolában nyert alkalmazást. Még ugyanebben az évben – majd a háború alatt ismét – behívták katonának. A harcok vége felé, Budán esett orosz fogságba, s mint anyyi társa, ő is megrendült egészséggel tért haza. Megházasodott, gyermekei születtek, lassanként egészsége is helyreállt, s megújult lendülettel látott munkához. De a magyar tanítószolg, történetének talán legnehezebb időszakát élte a sztálinista terror esztendeiben, s még utána is jó ideig. Az elembertelenedett hatalom a pedagógusok személyi jogait is súlyosan megsértette. Gondolataikat, magánéletüket fürkészte, világnézeti meggyőződésüket firtatta, elhintette a gyanakvás és meghasonlás magvait, képmutatásra és elvtelenségre ösztönzött. Ezen a nehéz időszakon főként az a tapasztalt, magas morális értékeket őrző idősebb pedagógusgárda segítette át a magyar oktatásügyet, amelyhez Szabó József is tartozott. Ismerték az ősi szabályt, hogy meg kell adni a császárnak, ami a császáré (meg is adták), de azt is tudták, hogy a tudás, a humánus és az erkölcs örök értékei függetlenek a politika ingalengéseitől, s hogy ezeket az értékeket akkor is át lehet és át is kell adni a felnövekvő nemzedéknek, ha éppen nem ezért jár a leghangosabb dicséret. Tudták, hogy aki emberekkel, s főként gyermekekkel foglalkozik, az csak népe jövőjének és saját lelkiismeretének tartozik felelősséggel, bármilyen legyen is az éppen időszerű „vonal”. Ezt a felelősséget azonban nem háríthatja el magától, hanem törekednie kell, hogy legjobb képességei szerint feleljen meg neki.

Szabó József nem akármilyen képességekkel bírt, s kellő ambícióval is rendelkezett e képességek kibontakoztatásához. Egyik legszeretettebb foglalatossága évtizedeken keresztül az volt, hogy – fáradhatatlan szorgalommal – gyűjtötte a hagyományos parasztlelet eltűnőben lévő emlékeit, egész adattárát halmozta fel a nemcsak Bükön, hanem az egész Répce-vidék parasztházaiban és majorjaiban végzett gyűjtései során. Otthonos volt Szombathely és Sopron könyv- és levéltáraiban is. Kutatásainak eredményeit könyvnyi méretű tanulmányokban dolgozta fel, s küldte be a megyei és országos pályázatokra, amelyekben legtöbbször első, de minden esetben „dobogós” helyezést ért el. Témái között kivált néprajziak szerepeltek, a hagyományos földműveléstől a szőlőművelésig, a vidék néphit- és népszokáskincsétől a népi társadalom rétegződéséig. Számos munkát írt Bük történetéről, művelődéstörténeti dolgozatot a bükii iskoláról, egyháztörténeti a bükii evangélikus egyházközség múltjáról. Egyik legutóbbi témája Felsőbüki Nagy Pál élete volt. A nagy reformkori politikus életrajzának mindmáig hiányos ismeretét néhány újonnan felfedezett adattal egészítette ki. Soproni levéltári kutatásai során bukkant a Nagy Pál szoborportréjának létezését bizonyító okmányokra. Sikerült megtalálnia az 1945 után „elsüllyesztett” mellszobrot, s ügybuzgalmának eredményeképpen az ma már ismét látható, a nagy szónok egykori bükii udvarházának bejáratánál. Vannak oktatásmódszertani írásai is. Munkáinak legnagyobb része kéziratban lehet fel a szombathelyi megyei könyvtárban. Egyik legjelentősebb publikációja a *Cseledársorsok, cseledutak* című könyv, amely bükii uradalmi cseledek visszaemlékezéseit dolgozta föl. A tekintélyes Néprajzi közlemények című kiadványsorozat XXIII. köteteként látott napvilágot 1979-ben, a budapesti Néprajzi Múzeum gondozásában.

A bükii közművelődés ügyeit 1953-tól az 1960-as évek végéig intézte. Olyan eredményesen, hogy már 1961-ben megkapta a Kiváló Népművelő kormánykitüntést. Munkájának tárgyi eredménye a művelődési házból és a klubházból álló épületegyüttes, amely avatásának idején megyszerte párját ritkította.

Népművelői munkájában kiemelkedő szervezőképessége nyilatkozott meg. Ez a képesség eltette életének utolsó vállalkozását is: a második világháborúban elesett vagy halálba hurcolt bükii lakosok névsorát és a felállítandó emléktábla költségeit gyűjtötte össze, és egyúttal megszervezte az első világháborús emlékmű renoválását. Fejében a szeptemberre tervezett avatási ünnepség gondjaival érte a halál.

Tevékenysége számos elágazást mutat, de elsősorban és mindenekelőtt: *művelt és nagy hatású oktató volt*. A műveltséget nem tévesztette össze a diplomával, de azért fontosnak tartotta azt is, hogy – levelező tagozaton – magyar-történelem szakos tanári képesítést szerezzen. Jómagam, aki az 1960-as években tanítványa lehettem, leginkább talán az irodalom szenvedélyes szeretetét, irodalmunk és nemzeti történelmünk szoros összefonódásának tudatát tanulhattam meg tőle. Meg azt a felismerést és tapasztalatot, hogy a nagy irodalmi és művészeti alkotásokból meríthető szellemi és érzelmi élmény – bárki bármit is mond – mégiscsak a legnagyobb dolgok közül való a világon. E felismerést és tapasztalatot nemcsak magyarázataival, az általános iskola szokványos szintjét meghaladó tájékozottsággal közvetítette, hanem kitűnő előadóképességével is. Idegen földön meggyőzőt idegenszerének zaklatottsága felolvasásai során a szellemi öröm adta nyugalomná csillapult, felkeltve érzékenyebb tanítványaiban az érzést, hogy az elhangzott mű ismerete által valami nagyszerű dolognak lehetnek részesei. A bükii diákok sok nemzedékét nevelte a szép és igaz szó becsületére, emberségre és magyarságra.

Amikor az idei tavaszon nála jártam, hogy átadjam Veres Péterről szóló kis könyvem egy példányát tanáromnak, annak a *népi értelmiséginek*, aki – annyi más kulturális értékünk mellett – Veres Péter nevét is talán elsőként ejtette ki előttem, a szokottnál is melegebben fogadott. Szemérem ember volt, ő még tudta: férfihoz ez illik. Annál inkább meglepett hát szinte vallomások kitarukozása, kiáradó szeretete és leplezetlen elérzékenyülése. Örültem neki persze, de legbelül mégis borzongtam tőle, mert úgy sejtettem: aki így viselkedik, ilyen váratlanul és elementárisan nyílik ki, az végtelenül hosszú útra készül.

Szabó József most elindult az örök ismeretlenbe. Örök törvény érvényesül azzal is, hogy igazából csak most fogjuk megtudni, kicsoda volt ő nekünk valójában. Annyi azonban már ma is tudható, hogy népéhez, nemzetéhez mindhalálig hű, becsületes, alkotó értelmiségi távozott személyében, akinek a legtöbbet a Répce mente falvai, s különösen Bük köszönhet. S hogy a méltó hála gesztusai ne készenek sokáig, emlékező soraimat egy szerény javaslatral zárom: az utcát, amelyben lakott, s amely jelenleg egy múlt századi német filozófus nevét viseli, nevezzük el Szabó Józsefről, a bükii népet tudós kutatójáról! (A derek bölcselő pedig, ha a lakosság is úgy kívánja, kapjon egy másik utcát Bükön.)

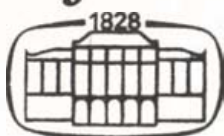
A saját értékeink megbecsülésére szolgáltatnánk így példát. S éppen ez Szabó József munkásságának egyik fő tanítása és tanulsága.

Gyurácz Ferenc

Emlékmúzeumot avattak Debrecenben 1988 szeptemberében a debreceni honvédtemetőben – katonai tiszteletadás mellett – került sor a magyar szabadságharc hőseinek emelt emlékmúzeum átadására. A rendezvényen Majoros László mérnök alezredes, helyőrséparancsnok mondott ünnepi beszédet. Az emlékmúzeum kulcsát jelképesen

dr. Debreczeni Ferenc, a városi tanács elnökhelyettese vette át. Majd a márványtáblák megkoszorúzására került sor. Koszorút helyeztek el többek között a II. Rákóczi Ferenc honismereti szakkör is. Az ünnepség második felében *Csicsai Károly*, a Déri Múzeum osztályvezetője tartott tárlatvezetést. (KM)

AZ AKADÉMIAI KIADÓ AJÁNLATA

Kovacsics József–Ila Bálint

VESZPRÉM MEGYE HELYTÖRTÉNETI LEXIKONA II

A kötet a több mint húsz éve megjelent munka folytatása, a Veszprém megyéhez hozzácsatolt egykori balatonfüredi, sümegi és tapolcai járások élő és elpusztult településeinek a történetét fogja át. A kutatás a hazai állami, egyházi és földesúri levéltárak mellett a külföldi levéltárakra (Bécs, Pozsony, Kismarton, Zágráb) is kiterjedt. Így e kötetnek a demográfiai folyamatokat, a nép életét, az ipar, a kereskedelem és a mezőgazdaság fejlődését bemutató idősorai, információi bővebbek az első kötetben közöltekénél.

464 oldal + 6 melléklet, kötve 290 Ft

Czeglédi Ilona: **A DIÓSGYŐRI VÁR** 127 oldal, 71 kép, kötve 96 Ft

Herepei János: **A HÁZSONGÁRDI TEMETŐ RÉGI SÍRKÖVEI** Adatok Kolozsvár művelődéstörténetéhez 559 oldal, kötve 151 Ft

Fehér István: **A MAGYARORSZÁGI NÉMETEK KITELEPÍTÉSE 1945–1950** 231 oldal, kötve 56 Ft

Jordánszky Elek: **MAGYAR ORSZÁGBAN 'S AZ AHOZ TARTOZÓ RÉSZÉKBEN LEVŐ BOLDOGSÁGOS SZŰZ MÁRIA KEGYELEM' KÉPEINEK RÖVID LEÍRÁSA** 215 oldal, kötve 220 Ft

A könyvek megvásárolhatók vagy levélben megrendelhetők az Akadémiai Kiadó könyvesboltjaiban.

STÚDIUM AKADÉMIAI KÖNYVESBOLT Budapest V., Váci utca 22. 1052

MAGISZTER AKADÉMIAI KÖNYVESBOLT Budapest V., Városház utca 1. 1052

A megrendeléseket postán, utánvétellel teljesítik, a portó költséget felszámítják.

Megrendelem az alábbi könyveket:

.....

Név:

Cím (irányítószámmal)

Aláírás (közületeknél bélyegző is)

LOCOMOTIV TOURIST

... a teljesség igényével

Locomotiv Tourist

1011 Bp., Szilágyi Dezső tér 1.

Tel.: 352-742

1052 Bp., Türr I. u. 8. Tel.: 187-564

9400 Sopron, Lenin krt. 90.

Tel.: (99)-11-111

Egyéni tengerparti üdülések Görögországban és Jugoszláviában:

Nea Kalitratia és Agia Triada, június 3–szeptember 23-ig, 8 napos turnusokban. Részvételi díj: 7400–11 700 Ft + 5600 Ft költőpénz.

Üdülések a jugoszláv tengerparton Rovinjban és Solta-szigeten. Részvételi díjak: 7330–13 940 Ft-ig + 5600 Ft költőpénz. Időpontok: június 10–szeptember 16-ig 8 napos turnusokban.

Hegyvidéki üdülések Ausztria legszebb tartományaiban. Időpontok: május 6–augusztus 26 között 8 napos turnusokban. Részvételi díjak: 6685–9976 Ft-ig + 5600 Ft költőpénz.

Néhány ajánlat társasutazásaink közül:

- Egyiptom–Izrael, ápr. 10.–24., okt. 9.–23., nov. 6.–20. Részvételi díj: 68 000–71 800 Ft + 10 500 Ft költőpénz.
- Izrael, ápr. 30.–máj. 8., okt. 22.–30. Részvételi díj: 50 900–56 200 Ft + 6300 Ft költőpénz.
- Dél-Korea–Malajzia–Szingapúr, okt. 6.–19. Részvételi díj: 99 700 Ft + 9880 Ft költőpénz.
- Körutazások Görögországban, ápr. 3.–9., szept. 11.–17., okt. 5.–17. Részvételi díj: 13 800–26 700 Ft-ig + költőpénz.

Oszták partnerirodánkkal közösen szervezett utazások keretében Tunéziában, Cipruson és Spanyolországban kínálunk üdüléseket 1575–8070 ATS közötti áron.

Részletes információkat irodánkban és az Utazás Kiállításon a Locomotiv Tourist standján kérjen!